

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації

Костеннікова Дмитра Михайловича

«Механізми публічного регулювання імміграції та інтеграції кваліфікованої робочої сили в Україну»,

яка подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

з галузі знань 28 – Публічне управління та адміністрування

за спеціальністю 281 – Публічне управління та адміністрування

1. Оцінка роботи здобувача у процесі підготовки дисертації і виконання індивідуального плану навчальної та наукової роботи.

Аспірант Костенніков Дмитро Михайлович виконав у повному обсязі Індивідуальний план виконання освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії. Освітня програма в обсязі 60 кредитів ECTS виконана у повному обсязі. Аспірант успішно склав іспити з наступних дисциплін: «Концептуальні засади сучасного наукового пізнання»; «Етика та світові засади наукової діяльності»; «Концептуальні засади розвитку публічного управління та адміністрування»; «Публічна політика»; «Управління суспільним розвитком»; «Комунікативні аспекти діяльності дослідника»; «Інформаційні технології у науковій діяльності»; Іноземна мова в професійній діяльності дослідника публічного управління та адміністрування»; «Методологічне забезпечення досліджень в сфері публічного управління та адміністрування»; «Методологічне забезпечення освітньої діяльності»; «Управління проектами»; «Інформаційно-аналітична складова публічного управління»; «Основи наукового мовлення»; «Глобальне врядування і між рівневі відносини у публічному управлінні»; «Демократія участі та комунікації в публічному управлінні» та пройшла педагогічну практику.

У процесі навчання здобувач набув усіх компетентностей, теоретичних знань, вмінь і навичок, визначених Тимчасовим стандартом вищої освіти третього науково-освітнього рівня за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування.

Всі заплановані види навчальних і підготовчих робіт було виконано своєчасно. Здобувач творчо і плідно співпрацював і з науковим керівником, і з викладачами кафедри протягом усього терміну навчання в аспірантурі і попереднього навчання в заочній магістратурі за спеціальністю «публічне управління та адміністрування».

2. Обґрунтування вибору теми дослідження.

В умовах глобалізації та посилення міжнародної конкуренції за таланти,

ефективне регулювання імміграції та інтеграції кваліфікованої робочої сили стає ключовим фактором економічного розвитку та інноваційного потенціалу країн. Україна, зіткнувшись і винятковими демографічними викликами, старінням населення та відтоком власних громадян через війну і інші причини до повномасштабної війни, особливо гостро потребує розробки дієвих механізмів залучення та адаптації висококваліфікованих іммігрантів.

Наразі в Україні існують суттєві прогалини в публічному регулюванні цих процесів. Нормативно-правова база у сфері імміграції є фрагментарною та не відповідає сучасним реаліям. Процедури оформлення дозволів на проживання та працевлаштування для іноземних фахівців часто є надмірно складними та бюрократизованими. Бракує цілісної стратегії щодо залучення та утримання талантів з-за кордону, а також ефективних програм їх соціокультурної адаптації та інтеграції в українське суспільство.

Водночас, міжнародний досвід свідчить, що країни, які проводять проактивну та виважену політику щодо кваліфікованої імміграції, отримують значні економічні та соціальні дивіденди. Іммігранти з високим рівнем освіти та професійних компетенцій сприяють розвитку інноваційних галузей, створенню нових робочих місць, підвищенню продуктивності праці та конкурентоспроможності економіки. Вони також збагачують культурне розмаїття та сприяють налагодженню міжнародних зв'язків.

Тому розробка ефективних механізмів публічного регулювання імміграції та інтеграції кваліфікованої робочої сили є вкрай актуальним завданням для України. Це вимагає комплексного підходу, який би охоплював удосконалення нормативно-правової бази, спрощення адміністративних процедур, створення сприятливих умов для життя та роботи іммігрантів, а також реалізацію програм їх мовної, соціальної та культурної адаптації.

Дослідження механізмів публічного регулювання імміграції та інтеграції кваліфікованої робочої сили дозволить виявити існуючі прогалини та бар'єри, вивчити кращі світові практики та розробити науково обґрунтовані рекомендації щодо вдосконалення державної політики у цій сфері. Це матиме не лише теоретичне значення для розвитку науки публічного управління, але й практичну цінність для підвищення ефективності відповідних управлінських процесів.

В умовах зростаючої глобальної мобільності та «війни за таланти» Україна не може залишатися осторонь цих процесів. Розробка дієвих механізмів публічного регулювання імміграції та інтеграції кваліфікованої робочої сили є запорукою формування людського капіталу, необхідного для інноваційного розвитку та довгострокового процвітання держави. Це і зумовило вибір теми дисертаційного дослідження

Метою дисертаційної роботи є науково-теоретичне обґрунтування механізмів публічного регулювання імміграції кваліфікованої робочої сили в Україні та її подальша інтеграція і використання у процесах післявоєнного відновлення України.

Завдання дослідження:

- визначити концептуальні засади та ідентифікувати понятійний апарат дослідження;
- узагальнити міжнародну практику регулювання імміграції трудових ресурсів та їх інтеграції;
- визначити нормативно-правове регулювання та інституційне забезпечення імміграції та інтеграції кваліфікованих трудових ресурсів в Україні;
- оцінити результативність державної політики та механізмів регулювання через відповідне експертне опитування;
- запропонувати стратегічні напрями розвитку регульованих імміграційних процесів в Україні;
- обґрунтувати організаційно-інтеграційний та мотиваційний механізми заохочення іммігрантів до офіційного працевлаштування в Україні;
- розробити рекомендації органам влади, вітчизняному бізнесу та інститутам громадянського суспільства

Об'єктом дослідження є державна політика щодо імміграції кваліфікованої робочої сили в Україну, а *предметом* дослідження є механізми публічного регулювання імміграції та інтеграції кваліфікованої робочої сили.

Методи дослідження. Методологічну основу дисертації становить ціла комбінація різних методів на комплексного підходу до вивчення предмета дослідження, з урахуванням поставленої мети, завдань дослідження, його об'єкту та предмету. З метою одержання найбільш достовірних наукових результатів у дисертаційному дослідженні використано систему принципів та підходів, яка побудована на філософсько-світоглядних, загальнонаукових та спеціальних методах, що обрані з урахуванням мети та завдань дисертаційного дослідження. На кожному етапі дослідження було використано як загальнонаукові, так і спеціально-наукові методи пізнання, зокрема: теоретичного узагальнення, порівняння, аналізу та синтезу; експертних оцінок для формування оцінки результативності державної політики та механізмів регулювання (підрозділ 2.3.); порівняльного аналізу при дослідженні міжнародної практики регулювання імміграції трудових ресурсів та їх інтеграції (підрозділ 1.3.); системний аналіз для розкриття нормативно-правового та інституційного забезпечення імміграції та інтеграції кваліфікованих трудових ресурсів (підрозділ 2.2.); логічного узагальнення для формулювання висновків та рекомендацій органам влади, вітчизняному бізнесу та інститутам громадянського суспільства (підрозділ 3.3). Серед спеціально-наукових, зокрема, використано метод моделювання та прогнозування, при розробці рекомендацій державним органам, органам місцевого самоврядування, бізнесу та громадянському суспільству у питання інтеграції кваліфікованих трудових ресурсів (підрозділ 3.3). За допомогою формально-логічного та системно-

структурного методів було виявлено сутність і склад механізмів публічного регулювання імміграції та подальшої інтеграції кваліфікованих трудових ресурсів (підрозділ 1.2). Статистичний метод був використаний при дослідженні сучасного стану і тенденцій в імміграції кваліфікованих трудових ресурсів та дослідженні показників діяльності ДМС України у сфері імміграції (підрозділи 2.1., 2.3.). Комплексний підхід та використання всіх вищезазначених методів наукового дослідження дозволили всебічно розглянути механізми публічного регулювання імміграції та інтеграції кваліфікованих трудових ресурсів в Україну, виявити їх теоретичне та практичне значення в науці державного управління.

Емпіричну та інформаційну базу дослідження стали офіційна нормативна база України, країн ОЕСР та в цілому Євросоюзу, в яких вже запроваджені успішні кейси залучення кваліфікованих іммігрантів у відповідні юрисдикції; доповіді міжнародних організацій (ОЕСР, UNHCR, Європейська комісія, Міжнародна організація міграції ООН); академічні праці провідних вітчизняних і закордонних вчених, а також особисті напрацювання дисертанта.

3. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Робота виконувалася у межах фундаментальної теми науково-дослідної роботи «Механізми взаємодії держави та бізнесу в умовах глобального інноваційного розвитку» (№ 0116U007247) (*внесок здобувача: підготовлено рекомендації до щорічних наукових кафедральних звітів щодо сутності і складу організаційного механізму залучення іммігрантів*), а також і прикладної теми науково-дослідної роботи «Розвиток сільських територій України в умовах децентралізації: виклики та можливості» (№ 0119U001388) (*внесок здобувача: підготовлено рекомендації до наукового звіту щодо цифрових кочівників і аналізу стану ринку праці в Україні*) як позаштатного молодшого наукового співробітника.

4. Особистий внесок дисертанта в отримання наукових результатів та їх новизна.

Здобувач безпосередньо брав участь у виконанні всіх етапів проведення дослідження. Ним проаналізовано літературні джерела за темою дисертаційної роботи, здійснено постановку мети і завдань дослідження, отримано, оброблено та узагальнено результати досліджень, обґрунтовано основні положення роботи та висновки. Усі наукові та практичні результати, що наведені в дисертації, отримані особисто здобувачем.

Новизна наукових результатів конкретизується в таких положеннях:

уперше

– обґрунтовано і розроблено мотиваційний механізм публічного управління імміграції кваліфікованої робочої сили, а саме категорії іммігрантів-

працівників «власників бізнесу цифрових кочівників» для приїзду в Україну після завершення війни і їх зацікавленої участі у проєктах відбудови.;

– обґрунтовано використання єдиного комплексу заходів, попередньо відібраних на основі кращої практики і українського досвіду, в перспективний організаційно-інтеграційного механізму заохочення іммігрантів до офіційного працевлаштування в Україні;

удосконалено

– підхід до виокремлення і групування факторів успіху політики інтеграції прибулої кваліфікованої робочої сили, які мають потенціал для сучасної повоєнної України.;

дістали подальшого розвитку

– узагальнення найбільш впливових теорій і концептуальних засад для сфери публічного регулювання імміграції кваліфікованої робочої сили в Україну.;

– уточнення компонентного складу існуючого в Україні механізму публічного регулювання імміграції кваліфікованої робочої сили,

– оцінка узгодженості державних програм та стратегій України щодо імміграції та інтеграції кваліфікованої робочої сили з національними пріоритетами розвитку та в контексті євроінтеграції;

– уточнення пріоритетів з відповідними рекомендаціями щодо удосконалення державної імміграційної політики України на національному рівні.

5. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються.

Викладені в дисертації наукові положення, висновки та рекомендації відповідають вимогам щодо такого виду наукових досліджень. Обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій дисертації підтверджується використанням автором фундаментальних положень теорії публічного управління та адміністрування, досліджень українських і зарубіжних учених, а також фактом опрацювання ним значного масиву теоретичних джерел та емпіричних даних.

Обґрунтованість отриманих результатів підтверджується також їх позитивною оцінкою в процесі апробації на науково-практичних конференціях і конгресах, публікацією результатів дослідження у фахових виданнях.

6. Наукове, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

Наукове значення роботи полягає у вирішенні актуальної науково-прикладної задачі з подальшого удосконалення механізмів публічного

регулювання імміграції та інтеграції кваліфікованої робочої сили в Україну для потреб її післявоєнного відновлення.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що основні положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи можуть бути використані у науково-дослідній роботі, навчальному процесі, законотворчому процесі, у роботі органів виконавчої влади та місцевого самоврядування. Зокрема, автором отримано відповідні довідки про впровадження від: (акти впровадження).

На сьогодні частина розроблених науково-методичних результатів вже впроваджена у діяльність публічних органів влади і низки установ, дотичних до забезпечення окремих елементів модернізації системи публічного управління:

– були враховані у діяльності Головного управління Державної міграційної служби України в Сумській області під час уточнення плану роботи на 2023-2024 р. і на 2025-2026 рр. і розробки пропозицій від Головного управління для удосконалення відповідної політики і окремих інструментів на національному рівні (довідка №5901.2/59.3-24 від 16 вересня 2024 р.);

– були враховані в оновленні лекційного і практичного матеріалів у двох дисциплінах «GR-менеджмент: взаємодія з органами влади» та «Міжсекторальна політика та аналіз її ефективності», які викладаються з 2023-2024 навчального року у ННІ «Інститут державного управління» ХНУ ім. В.Н. Каразіна на новій магістерській освітньо-професійній програмі «Публічне управління економічною та цифровою модернізацією суспільства» (акт від 04 вересня 2024 р.).

7. Повнота викладення матеріалів дисертації в роботах, опублікованих автором.

Основні положення дисертації опубліковано у 16 наукових працях загальним обсягом 6,14 авторських аркушів, зокрема це сім статей у фахових виданнях з державного управління, одна стаття у виданні, яке індексується у Scopus (другий квартиль), вісім публікацій, які є апробаціями авторських ідей і опубліковані у збірниках наукових заходів.

Публікації у наукових фахових виданнях з державного управління:

1) Костенніков Д. М. Цифрові кочівники: глобальні туристи чи нові робочі руки для післявоєнного відновлення України? / Дунаєв І. В., Костенніков Д. М., Кушнір В. М. Актуальні проблеми державного управління, 2023. № 2 (63). С. 6-24. DOI 10.26565/1684-8489-2023-2-01; URL : <https://periodicals.karazin.ua/apdu/article/view/23505>

Власний внесок дисертанта: актуальність теми, визначено 5 моделей цифрових кочівників (стор. 11-13), визначено потенційно головні заходи щодо залучення цифрових кочівників чи використання в національній економіці (стор.

14), стимули для залучення в Україну (стор. 15).

2) Костенніков Д. М. Проектування механізмів заохочення іммігрантів до офіційного працевлаштування в Україні. Актуальні проблеми державного управління. 2023. № 1 (62). С. 22–39. DOI: 10.26565/1684-8489-2023-1-02 . URL : <https://periodicals.karazin.ua/apdu/article/view/22625>

3) Костенніков Д. М. Формування публічної політики вибіркової міграції та подальшої інтеграції іноземних кваліфікованих працівників в Україні / Дунаєв І. В., **Костенніков Д. М.** Вісник післядипломної освіти: Серія «Управління та адміністрування». № 15 (44). 2021. С. 180-205. DOI 10.32405/2522-9931-2021-15(44)

Власний внесок дисертанта: узагальнення двох головних засобів забезпечення захисту домашньої робочої сили в режимах, заснованих на попиті (стор. 188-189), політика міграції та політика інтеграції: поєднання протиріч та розмежування спільних рис (стор. 192), коло проблем, вирішення яких істотно сприятиме інтеграції (стор. 194-195).

4) Костенніков Д. М. Стратегічні напрямки розвитку державної політики імміграції кваліфікованих трудових ресурсів в Україну: сучасний стан і тенденції. *Аспекти публічного управління*. Том 9. №6. 2021. С. 19-25. URL : <https://aspects.org.ua/index.php/journal/article/view/921/887>.

5) Костенніков Д. М. Цифровізація у сфері імміграції кваліфікованих трудових ресурсів – запорука ефективного державного управління. *Аспекти публічного управління*. 2021. Том 9. Спецвипуск № 1. С. 33-35. URL : <https://aspects.org.ua/index.php/journal/article/view/912>. DOI 10.15421/152157.

6) Костенніков Д. М. Теоретико-концептуальні основи механізму публічного регулювання імміграції кваліфікованої робочої сили. *Аспекти публічного управління*. Том 8 №1. 2020. С. 68-75. URL : <https://aspects.org.ua/index.php/journal/issue/view/54/mar>. DOI: 10.15421/152007

7) Костенніков Д. М. Нормативно-правове та інституційне забезпечення імміграції кваліфікованих трудових ресурсів. *Вчені записки Таврійського університету ім. Вернадського. Серія Державне управління*. № 6. Т. 31 (70). 2020. С. 45-50. DOI 10.32838/TNU-2663-6468/2020.6/08

Статті у вітчизняних наукових фахових виданнях з економічних наук, що індексовані у Scopus (Q1/Q2):

1) Kostiennikov D. Reform of labour protection standards in the process of ukraine's integration in Europe / M. Denysiuk, M. Derevyanko, V. Zelensky, **D. Kostiennikov**. *Utopía Y Praxis Latinoamericana*. 2020. Vol. 25, №25 (1). С. 491-497. URL : <https://www.redalyc.org/journal/279/27964799046/27964799046.pdf>; DOI 10.5281/zenodo.4155781 (Scopus).

Власний внесок дисертанта: зроблено огляд літератури, оформлення статті.

8. Дотримання академічної доброчесності.

На підставі вивчення тексту дисертації здобувача, наукових праць здобувача та Протоколу контролю оригінальності (перевірку наявності текстових запозичень виконано в антиплагіатній Інтернет-системі Strikeplagiarism.com) встановлено, що дисертаційна робота виконана самостійно, текст дисертації не містить недозволених текстових запозичень без відповідних посилань на першоджерела (джерела), а дисертація відповідає вимогам академічної доброчесності.

9. Апробація матеріалів дисертації.

Результати дисертаційного дослідження оприлюднені на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, форумах, конгресах, на засіданнях круглих столів. Зокрема, апробація проходила на міжнародних наукових конгресах «Публічне управління XXI століття: нові виклики і трансформації в умовах війни» (м. Харків, 2024 р.), «Публічне управління XXI століття: особливості воєнного і післявоєнного періодів» (м. Харків, 2023 р.), «Публічне управління XXI століття: погляд у майбутнє» (м. Харків, 2022 р.), «Публічне управління XXI століття: портал можливостей» (м. Харків, 2020 р.); на наукових і науково-практичних конференціях «Актуальні питання юриспруденції: теоретичний та практичний виміри» (м. Суми, 2021 р.), «Становлення та розвиток публічного адміністрування» (м. Дніпро, 2020 р.), «Реформування та розвиток гуманітарних та природничих наук» (м. Херсон, 2020 р.).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1) Костенніков Д.М. Коворкінгові домівки для цифрових кочівників в Україну у містах Сходу України при відбудові: чи має це право на життя після війни? / Збірник тез 24-ого міжнар. конгресу «Публічне управління XXI століття: нові виклики і трансформації в умовах війни», 24 травня 2024 р. Харків, 2024 . 540 с. С. 454-458. URL : https://ekhnuir.karazin.ua/handle/123456789_18777

2) Костенніков Д. М. Впровадження цифрових платформ та онлайн-сервісів для прискорення процесу отримання віз та дозволів на роботу для кваліфікованих мігрантів. XXIII Міжнародний науковий конгрес «Публічне управління XXI століття: особливості воєнного і післявоєнного періодів». Харків : Вид-во ХНУ імені В. Н. Каразіна. 2023. 680 с. С. 603-606

3) Костенніков Д. М. Українські громадяни та мігранти як потенційні трудові ресурси для будівельного відновлення повоєнної України. Публічне управління XXI століття: особливості воєнного і післявоєнного періодів : зб. наук. матер. XXIII Міжнар. наук. конгресу. Харків : Вид-во ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. 304 С. С. 198-201.

4) Костенніков Д. М. Сучасні тенденції міжнародної та національної

державної політики імміграції в умовах пандемії. Матеріали четвертої Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питання юриспруденції: теоретичний та практичний виміри». Суми : Вид-во СНАУ, 2021. С. 20-22.

5) Костенніков Д. М. Актуальні проблеми оцінки ефективності державної політики у сфері імміграції. Публічне управління XXI століття: погляд у майбутнє : зб. тез XXI Міжнар. наук. конгресу. Харків : Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2021. 544 С. С. 110-113 (DOI: 10.34213/mnkongr.2021).

6) Костенніков Д. М. Як набути зиск для України з прибуваючих іммігрантів? Погляди з досвіду країн-сусідів. Публічне управління XXI століття: портал можливостей: зб. тез XX Міжнар. наук. конгресу. Харків: Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2020. 524 с. С. 347-351. DOI 10.34213/mnkongr.2020.

7) Костенніков Д.М. Міжнародна практика регулювання імміграції трудових ресурсів та їх інтеграції: досвід країн, що розвиваються. Visegrad Journal on Human Rights. 2020. №1/1. С. 141-145. URL : https://journal-vjhr.sk/wp-content/uploads/2020/12/Vyshegrad-1_2020_Tom-1.pdf

8) Костенніков Д. М. Міжнародний досвід публічного регулювання інтеграції кваліфікованої робочої сили / Реформування та розвиток гуманітарних та природничих наук. Мат-ли II наук.-практ. конф (м. Полтава, 22-23 травня 2020 р.). Херсон: Молодий вчений, 2020. Ч. 1. 148 с. (ISBN 978-966-992-118-5). С. 102-105. URL : <http://molodyvcheny.in.ua/ua/conf/ist/archive/1194/>

10. Оцінка структури, мови та стилю дисертації.

Матеріал дисертації викладено в логічній послідовності, обґрунтовано та доступним чином для сприйняття. Дисертація написана науковим стилем мовлення, структура дисертації відповідає алгоритму здійсненого автором дослідження. Зміст, структура, оформлення дисертації та кількість публікацій відповідають вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44), наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації».

11. Відповідність змісту дисертації спеціальності, за якою вона подається до захисту.

За своїм фаховим спрямуванням, науковою новизною і практичною значимістю дисертаційна робота Костеннікова Д. М. на тему «Механізми публічного регулювання імміграції та інтеграції кваліфікованої робочої сили в Україну» повністю галузі знань 28 – «Публічне управління та адміністрування» та відповідає паспорту спеціальності 281 – «Публічне управління та

адміністрування». Здобувачем повністю виконано освітню та наукову складову третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти.

12. Результати обговорення та проведення презентації. Рекомендація дисертації до захисту.

Здобувач представив основні результати своєї дисертаційної роботи на розширеному засіданні кафедри публічної політики навчально-наукового інституту «Інститут державного управління» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна щодо Здобувач представив основні результати своєї дисертаційної роботи на розширеному засіданні кафедри публічної політики навчально-наукового інституту «Інститут державного управління» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна щодо попередньої експертизи дисертації (Витяг з протоколу №18 розширеного засідання кафедри економічної політики та менеджменту політики від 27 вересня 2024 р.) у формі презентації та наукової дискусії після її завершення. На даному засіданні були присутні 16 науковців, із яких 6 докторів наук та 10 кандидатів наук.

У рамках цього розширеного засідання було ухвалено одноголосно (13 голосів «за») рекомендувати дисертаційну роботу Костеннікова Дмитра Михайловича «Механізми публічного регулювання імміграції та інтеграції кваліфікованої робочої сили в Україну» до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 28 Публічне управління та адміністрування за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування.

Головуючий на розширеному
засіданні

кафедри економічної політики та
менеджменту ННІ «Інститут
державного управління» ХНУ імені
В.Н. Каразіна – доктор наук з
державного управління, професор,
завідувач кафедри економічної
політики та менеджменту
Харківського національного
університету імені В.Н. Каразіна

Микола ЛАТИНІН